

Οί παραστάσεις του Πειραιϊκού θεάτρου στο «'Ηρώδειο»

Οί δύο παραστάσεις αρχαίου δράματος, που έδωσε χθές και προχθές το Πειραιϊκό Θέατρο στο 'Ωδείο 'Ηρώδου με τή «Μήδεια» του Εϋριπίδη και τήν «'Ηλέκτρα» του Σοφοκλή, απέδειξαν πόσο μεροληπτικό και άδικαιολόγητο ήταν τὸ πείσμα τῶν αὐμοδιῶν ν' ἀποξένισιν ἔως σήμερα ἀπὸ τὰ προγράμματα τῶν Φεστιβάλ. 'Αθηνῶν καὶ 'Ελιδαιῶν τίς διδασκαλίαι τοῦ Δημήτρη Ροντήρη πού, ὅπως ὅλοι τὸ γνωρίζουν καὶ ὅταν ἀκόμη γιά λόγους σχολικότητος δέν τὸ ὁμολογοῦν, πρῶτος ἀντιμετώπισε μέ γνώσι, μέ μεθοδικότητα καὶ μέ συναίσθησι εὐθύνῃς τὰ τεχνικά καὶ αἰσθητικά προβλήματα πού ἀναφέρονται στήν ἀναβίωσι τοῦ ἀρχαίου ὀπτικῶν θεάτρου.

Θά ἦταν ἀσφαλῶς ὑπερβολικὸς ὁ ἰσχυρισμὸς πὺς ὁ Ροντήρης ἔδωκε ὀριστικὰ καὶ τελεσιδικίας λύσεις στὰ παραπάνω δύσλυτα προβλήματα. εἶναι ὡστόσο βέβαιον πὺς ὁ,τι πρόσφερε ἔως τώρα στὸ κεφάλαιο τοῦ τραγικοῦ χοροῦ, εἶναι τὸ πῶς σύμφωνα μέ τή λυρική ὕψη καὶ τή ρυθμική του συγκρότησι, δηλαδή μέ τὰ εἰδικὰ ἐκεῖνα γνωρίσματά του πού τὸν καθιστοῦν ἀδισνότητον χωρὶς τὸ ἥδυσμα τοῦ μέλους καὶ τῆς ὀρχήσεως.

'Ακούονται, γράφονται καὶ ἐπιχειροῦνται τὸν τελευταῖον καιρὸ πολλά παραδόξα καὶ ἀνεξήγητα στὸν τομέα τῆς ἑρμηνείας τοῦ ἀρχαίου δράματος μέ δικαιολογία ἀφ' ἑνὸς τὴν ἀνάγκη τῆς ρεαλιστικῆς προσγειώσεως τῆς τραγωδίας καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν ἑλλειψὶ μίαις ἑρμηνευτικῆς παραδόσεως πού νὰ δεσμεύῃ ἢ καὶ νὰ ἀποκλείῃ σκηνοθετικές πρωτοβουλίες καὶ ἀνανεωτικές προσπάθειες ὡς πρὸς τὴν ἐκφρασί τοῦ ἡδυσμένου λόγου, τὴν κίνησι τοῦ χοροῦ καὶ τὸν τρόπο τῆς ὑποκρίσεως τῶν ἡθοποιῶν.

'Αλλὰ τί ἀκριβῶς ἐννοοῦν ὅσοι μᾶς μιλᾶνε γιά τὴν ἀνάγκη τῆς ρεαλιστικῆς προσγειώσεως τοῦ ἀρχαίου δράματος; Θέλουν τάχα νὰ ἐμφανίσουν τοὺς τραγικοὺς ἥρωες πού εἶναι πρόσωπα «ἐλλείονα ἢ καθ' ἡμᾶς» μέ τὴν συμπεριφορὰ καὶ τὴν νοοτροπία τοῦ σύγχρονου μέσου ἀνθρώπου καὶ νὰ μεταβάλλουν τὴν τραγωδίαν σέ... κλασσικὸ εἰκονογραφημένο; 'Αν ἰσχυρίζεται πάντες πὺς τὸ ἀρχαῖο δράμα εἶναι μίαν «αἰώνια ἐπικαιρότητα» (καὶ εἶναι ἀφ' οὗ προβαλλόμενον ἀπὸ σκηνῆς προκαλεῖ ἀμείωτο τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινῶν), αὐτὸ συμβαίνει ἐπειδὴ εἶναι κατὰ βάσιν ρεαλιστικόν. Μὲ τὴ διαφορά πὺς ὁ ρεαλισμὸς τοῦ ὑπάρχει ὅτὸν Μῦθο τοῦ πού εἶναι ἡ συμπυκνωμένη γνώσι καὶ πείρα τοῦ λαοῦ, ἡ ἀλήθεια πού οἰκουμένικοποιεῖται καὶ ἐκφράζεται στὸ χώρο τοῦ συμβόλου καὶ τοῦ καθόλου. Καὶ ἀκριβῶς ἡ ἀναγωγή αὕτη τοῦ πραγματικοῦ στὴ σφαῖρα τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τοῦ καθόλου ἐπιβάλλει τὴν ποιητικὴν μεταστροφή τῶν «δρωμένων» τῆς τραγωδίας, πού δέν εἶναι τὰ καθημερινὰ συμβατα τῶν τριόδων καὶ τῆς ἀγορᾶς, καθὼς οἱ σκηνές τοῦ πεζολογικοῦ σικελικοῦ μίμου, ἀλλὰ πράξεις σ τ ο υ δ α ι ε ς.

'Ὡς πρὸς τὴν ἑλλειψὶ μίαις ἑρμηνευτικῆς παραδόσεως πού νὰ δεσμεύῃ ἢ ν' ἀποκλείῃ σκηνοθετικές πρωτοβουλίες πού θὰ εὐθυγράμμιζον τυχόν τὸ ἀρχαῖο δράμα μέ τὸ σύγχρονο ρεαλιστικὸ ἢ ψυχολογικὸ θέατρο, εἶναι φανερό πὺς ἡ ἑλλειψὶ αὕτη δέν δικαιολογεῖ καμμίαν παραποίηση τοῦ ἡ θ ο υ ς τῆς τραγωδίας. Αὕτη καὶ μόνη ἡ δι-ἀρθρώσι καὶ μορφή τῆς ἀπτικής τραγωδίας, ἂν ὄχι καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ

διάταξι τῶν θυμεικῶν θεάτρων, καθορίζει ἐπακριβῶς τὰ περιθώρια τῆς θεμιτῆς ἐλευθερίας τοῦ σκηνοθέτη, τὰ ὅρια πού τὸ ξεπέρασμά τους θὰ παρεμόρφωνε τελικὰ τὸ ἀρχαῖο δράμα καὶ θὰ τὸ μετέτρεπε σὲ μίαν ἀτομικὴ ἢ οἰκογενειακὴ περιπέτεια, χωρὶς καθολικώτερον νόημα.

Αὐτὲς τίς γενικὲς σκέψεις θεώρησα χρέος μου νὰ σημειώσω, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν μου τίς γνωστὲς ἐπιφυλάξεις πού διατυπώνουν συχνὰ γιά τὴν προσφορά τοῦ Δημήτρη Ροντήρη στὸν τομέα τοῦ ἀρχαίου δράματος ὅσοι, συγχέοντας τὰ ὅρια τοῦ ποιητικοῦ ρεαλισμοῦ καὶ τοῦ ὁμοῦ νατουραλισμοῦ, ἐκλαμβάνουν τὴν ἑξαρσί τοῦ ἡδυσμένου λόγου ὡς στόμφο καὶ τὴν ἐκφρασί τοῦ πάθους στήν κορύφωσι τοῦ ὡς ἀπαράδεκτην ἐμφασί. Καὶ θὰ περιορισθῶ σ' αὐτὲς τίς γενικὲς σκέψεις ἐπειδὴ σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴ στήλῃ ἔγινε ἤδη λόγος καὶ γιά τὴν ἀπόδοσι τῆς 'Ασπασίας Παπαθανασίου πού χάρις στήν κατανόησι, τὴν εὐαισθησίαν καὶ τὸ σπάνιο φωνητικὸ τῆς μέταλλο μᾶς ἔδωκε τὴν παθητικώτερην 'Ηλέκτρα καὶ τὴν πῶς συγκλονιστικὴν Μήδεια ἀπὸ ὅσας γνωρίσαμε καὶ γιά τὸν χορὸν τοῦ Πειραιϊκοῦ Θεάτρου τὴν θαυμαστὴν ἐμμέλειά καὶ γενικὰ γιά τὴν ἐνότητα τοῦ ὅρου καὶ τὸν δωρικὸ ρυθμὸ τῶν παραστάσεων τοῦ Ροντήρη, πού παρά τίς ὅποιες ἐπιφυλάξεις θὰ εἶχε κανεῖς, ἀποτελοῦν γιά τὴν ὥρα τὴν πῶς θετικὴ καὶ γενναία καταβολὴ τοῦ θεάτρου μᾶς στὸν τομέα τῆς ἀναβίω-σεως τοῦ ἀρχαίου δράματος.

Καὶ τὸ γεγονὸς αὐτὸ πού παραγνωρίζεται συχνὰ ἀπὸ τὴν ἐμπάθεια καὶ τὰ συμφέροντα μίαις κοντόθωρης πολιτικῆς, τὸ ἀνεγνώρισε χθές καὶ προχθές πανηγυρικὰ καὶ ἀνεπιφύλακτα ὁ κόσμος πού κατέκλυσε κυριολεκτικὰ τὸ 'Ωδείο 'Ηρώδου. Οἱ πρωτοφανεῖς σὲ θέρη, ἐνθουσιασμὸ καὶ φαναστικὸ πείσμα, οἱ σχεδὸν ἀποθεωτικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ δέν καταξίωναν ἀπλῶς μίαν καλλιτεχνικὴν προσφορά. Κατεδίκαιζαν ταυτόχρονα τὴν τακτικὴν ἐκείνη πού ἐπέβαλε στὸ Πειραιϊκὸ Θέατρο τὴν ἀναγκαστικὴν τόσα χρόνια ἐξορία τοῦ ἀπὸ τὴν πατρίδα γῆ.

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ